

Дневник издаван сваки данъ осимъ понедељника. Недељом и четвртком на читавом табакѹ, а у остале дане на половини.

Предплату примаю све и. кр. поште, познати скупштини и уредништву (златна гредѹ, кућа г. Милиновића, број 1884. до гимназије.)

Рукописи не враћају се натрагъ.

СРБСКИ ДНЕВНИК

Предплатне цене у аустр. вредности
На годину 15 ф.
„ по године 7 ф. 50
„ три месеца 3 ф. 86
„ месецъ 1 ф. 30
За огласе плаћа се за око место
које еданъ редъ изъ петита заузима,
први путъ по 5 н., 2. и 3. пут по 4.
н., 4. 5. и 6. пут по 3. н. Осим тога
сваки пут 30 нов. а. в. р. штећларине.

БРОЈ 120.

У НОВОМЕ САДУ, у суботу 1. јуни 1863.

ГОД. XII

Нови Сад, 31. мај.

Неки смо данъ показали, како најновија криза у Француској мора имати важни последица на решењ пољскога питања. Данасъ долазимо говорити о другој, много већој кризи, која са големим питањем у тако исто тесној свези стои, а то е криза у краљевству прускомъ.

Пруски краљ неће никако да попусти парламенту; четири сесие већ мораде распусти, ер не т доше посланици народни пристати на предлоге и политику владину.

Министаръ Бизмаркъ настојава око краља пруског, да га у тој мисли утврди, да Прусека не може бити сретна, ако ће се народу поделити уставна права, ако владаръ пруски мора своју вољу удешавати према вољи народној, ако министри владини морају одговарати скупштини за сваки свој корак, ако од народа зависило буде, колико ће пореза да плаћа и колики ће се број войске држати.

Министаръ Бизмаркъ настојава да докаже краљу, како е његовъ предходникъ министаръ Шверин врло раскошан био у делѣмъ слободе и уставни права народу, како е тимъ круна яко окрићна и како е садъ задатакъ владе и правительства прускогъ, да се одъ народа одузму или баръ ограниче права, која су под министарствомъ Шверина издата.

Народъ пакъ безъ изузетка неће да одступи ни јоту од стечене слободе, напротивъ жели да се пруски устав и даљ развија док не постане подпуњ и савршен, као што е у другимъ уставнимъ земљама.

Узрокъ последњегъ распушта пруске народне скупштине у Берлину састои се у овом. Скупштина е искала одъ Бизмарка и осталог министарства, да да одговора за неке мере, које су без знања парламента закључене. Така е мера била и познати воени уговоръ, који е још пре три месеца закључен међу пруском владомъ и рускомъ. Министар Бизмарк на то е одговорио парламенту, да влада није обвезана давати рачуна парламенту за мере, које е до садъ и које ће и у будуће предузимати; оће ли се пруска држава умешати у пољско питањ или не, оће ли бити рата или неће, то зависи одъ самога краља и његовогъ правительства, а никако одъ самозвољена народне скупштине.

Парламентъ е ову изјаву председника министарства примио као највећу повреду устава и на њму основане одговорности министарске, и закључи едногласно, да се напише адреса краљу, у којој скупштина изјављуе, да се она неће упуштати у претресъ никаквогъ питања све докле, док на челу уставне владе у Пруској седио буде највећи непријатељ устава министаръ Бизмаркъ, који свакомъ приликомъ открива самовољу и очевидно газу права, која су одъ круне народу поделѣна.

Краљ пруски није допустио, да депутација са таквом адресом пред њга изађе. Адресу е примио сам Бизмарк и предао ю краљу.

Одговоръ краљѣв послат скупштини гласио е: „Ја имам подпуно поверењ у мое правительство, што годъ оно ради, ради у мое име и са моимъ одобрењемъ. Ја скупштину разрешавамъ.“

Ово е већ четврти путъ, да се скупштина, не свршивши посла, кући одпушта. Народъ е у Пруској овај поступакъ владин е великим незадовољством и огорченѣм примио; скупштинари, враћајући се кући, свугде су од

народа свечано е одушевљивањем и одобрењем дочекани. Ванъ сваке е сумњ, да се народъ пруски неће никадъ више свевольно одређи уставни права, која е већ стекао. Неда се мислити, да ће се у Пруској икада моћи саставити скупштина, која би била другъ политична мишлења, него што е била ова прошла; али се такође неда ни то мислити, да ће данашњи краљ пруски одступити са правца, којимъ е пошао, — и у томе лежи данасъ криза у Пруској.

После распушта прускогъ парламента издала е влада пруска строге мере, којимъ е ограниченъ слободанъ говоръ и журналистика у Пруској. Ово е дало повода силним протестима и депутацијама, које се потужиле кодъ краља због строги и неправедни мера владини. Пруски престолонаследникъ бавећи се неки дан у Данцику рече депутацији магистрата, која га е поздравила, да онъ такође не одобрава те мере и да оне нису закључене у његовом присуству.

Данасъ пакъ читамо у различнимъ новинама две врло важне вѣсти из Берлина: *Краљ се јоко поболео, оставља земљу и долази у Карлове Варѣ у Аустрију.* Другу много важнију вѣст доноси „Лойд“, која јавља, народ е науумио у Берлину држати скупштину, поставити министарство, које ће се слагати са већином парламента и *искаши од краља оставку.*

Није немогуће, да ће краљ пруски видѣти толика одпора у земљи уступити вољи народној и дати оставку. Питањ ово, као часно домаћа стваръ пруска, неби имало у обичномъ времену велика значаја по остали светъ, али у данашњ доба значи врло много. Добив ли Прусека новогъ владара, што е лако могуће, али никако још сасвимъ сигурно, добила и нову владу, која ће бити представникъ већине парламента прускогъ. Нама е пакъ познато, да већина прускога парламента није одобравала дојакшњу политику Бизмаркову у пољскомъ питању. Са новомъ владомъ наступила би нова начела, која би пољско питањ довела далеко бржењ и праведнијем решењу, него што се одъ начела политике Бизмаркове очекивати може.

Како да се помогне овогодишњој невољи?

Од давно се не памти, да е било године тако мршаве и безплодне, као што е ова настоећа. Цео Банатъ и већи део дољне Бачке неће имати ове године или никакву жетву, или едѣ гаку, да ће моћи семе заватити. Пашинци су епржени, марва нема шта да еде, мора да се будъ зашто продае, а на многи мѣсти пушта се у саме усеве, да баръ марва који данъ на њима проведе, кад од жетве и онако неће бити ништа.

Положај наши простака и у обште сви економи врло е незгоданъ. Угарско економско друштво, које се у Пешти наоди обратило се на будимско намѣстништво, да притекне у помоћ људима, који овогодишњом сушомъ пострадаше. Угарско местозаступништво држало е већ неколико седница, у којима се световало, шта би се у оваким околностима чинити имало. Решењ е послати у пределе, који овогодишњомъ сушомъ пострадаше посебне комисијаре, који ће извидити колика е штета и у колико би се овогодишњѣ порез људима одустити могао.

У „Наплову“ налазимо о овомъ предмету еданъ чланакъ, који у изводу овде саопштавамо:

„По нашемъ мишњу, гласи чланакъ, није много поможено тиме, што ће изићи комисари, који ће прегледати стањ усева у поединимъ мѣстима, те по томе предложити да се овогодишњѣ порез сманѣ или сасвимъ опрости, као и то да престане ексекucionногъ утеривања пореза. Ово е по нашемъ мишњу врло мало. Порезъ се у странимъ земљама и пр. у Француској опрашта и онда кадъ жетва у средњу руку испадне, а камо ли кад сасвимъ пропадне. Ово средство одлакава економу истина теретъ, али није кадро помоћи му у невољи.“

„Ако влада не жели, да нам земљѣдѣлци ове године сасвимъ не пропадну, како се за више година неби опоравити могли, мора се ићи за тим, да им се помогне у самој ствари. Њима се пакъ помоћи може на три начина:

1. новцемъ,
2. позаймљивањемъ сами продукта, како зарад заране људима, који неће имати жетве, тако и зарад семена.
3. Да се постара влада, да се људина да посла, како би надницомъ шта зарадити могли.

Начинъ, како би се ово постигло био би овај:

У онимъ жупанијама, у којима постоје већ економска друштва, треба да држе скупштину и да изберу одбор, који ће расмотрити и точно означити колико кое мѣсто у жупанији потребуе помоћи, како у готовом новцу, исто тако и у продуктима; даљ какви би се јави послови у жупанији предузети могли, где би људи на надницу ишли и који новчић заслуживали. Овај би одборъ имао на надлежномъ мѣсту израдити, да се нужна помоћ од ерара добиве, да се начини списакъ и по њму подъ зајмъ изда поединимъ земљѣдѣлцима и економима како готов новац, исто тако и продукти, који би се имали за коју годину дана ерару натрагъ повратити.

У жупанијама, у којима непостоје подобна економска друштва имала би влада допустити, да се образуе одборъ на ову цѣл, који би то исто чинити имао, што горе наведосмо. Сви ови одбори имали би стојати у свези и подъ главнимъ надзоромъ одбора, који би угарско економско друштво у Пешти из свое средине изабрало, као и изъ неколико чланова, које би угарско намѣстништво у исте одборе изаслало.

„М. Шайто“ предлагае, да би много zgodни био начин, кадъ би се у свим жупанијама *мешовите комисије* саставиле, у којима би било неколико чланова одъ стране власти, а неколико одъ стране економски друштва, или ако такви нема одъ неколико земљѣпритежатеља, који предъле добро познају. У оваковим мешовитимъ комисијама било би скупа све што е нужно. Посредованѣмъ званични особа било би једино могуће, да се истинити податци покупе, безъ кои праведногъ поделѣња и помоћи неби могло бити. Нужно е пакъ пре свега, да се такве комисије што пре устроје, вако би се и помоћ што пре издати могла, ер е само на тај начинъ могуће, да се невоља доскочи.

Мађарски листови доносе и саопштавају едѣнако предлоге, како би се тежаца колико толико при овој суши помоћи могли.

Трезоръ пише, како е у год. 1816. тако исто велика суша била у сатмарској жупанији, да нје било ни летице ни паше. Тада е неки I. Еган на добрама грофа Карола издржао марву, ергеле и стадо тине, што их е ратио са лишћем и посеченим младимъ шибљикама одъ различити дрва. На ову цѣль добра су сва дрва осимъ багрена. Такове се слабе шибљике посеку изъ ютра или у подне, те се после неколико часова повежу у свопиће 10—15 фун. теж. Ови се, свопићи помећу на сува места, да се добро исуше. Кад се добро изсу, тај поступак не шкоди ни мало дрвима, но на противъ јошъ помаже. Еган е на овај начинъ у год. 1836. дванаестъ илјада комада различити марве и нова издржао. Трезоръ и мађарски листови препоручују да се овај начинъ употреби и сада где неби довољно паше и сена за издржавање марве било.

УГАРСКА.

„П. Хирикѣ“ јавља, да е званичницама у диспонибилитету продужена наплата до края ове године.

— На фондъ за подпомагањ мађарски списатеља приложено е гроф Владислав Пејчевић 500 фр. а грофица Албина Пејчевића 400 ф. а. вр.

ТРОЈДНА КРАЉВИНА.

Правници, кои се уче на правној академији у Загребу написаше адресу познатимъ врлимъ родољубима далматинскимъ професору М. Клаићу и пону Ивану Данилову, кои се на последњемъ сабору далматинскомъ тако одважно борили за славенство противъ талијанштине.

— Изъ Загреба јавља „Гласоноша“, да е савиш неоснована вест, да ће бити Шокчевић бити наименован за ратнога министра. За намјестника санданѣгъ ратногъ министра грофа Дегенфелда, вели мисти лист, да е опредѣљенъ обрштар Хенкштајн.

— У Загребу се мисли, у случају, ако би крижевачки велики жупан Јоудевит Вукотичевић постао дворскимъ саветникомъ, да ће на његово мјесто за вел. жуп. крижевачкогъ наименован бити Керитић.

— За прославањ илјадогодишњице славенски апостола Кирила и Метода у Загребу опредѣљила е варош загревачка 500 ф. а. вр.

— „Нар. Нов.“ пишу изъ поуздана извора, да е крижевачки велики жупан склопио пре краткогъ времена уговор са жерникомъ Фаномъ, да се повуче желѣзничка пруга одъ Лепграда преко Копривнице и Крижевца у Загреб. У смислу уговора мора ће тај путъ готов бити до есени.

— Гроф Артур Нукан обрштар романске-банистике регименте стављен е на собствено захтевање у стањ покоя.

СТРАНЕ ЗЕМЉ.

БОСНА. Нов портни комисаръ Зия-бай стигавши у Сарајево издао е ратъ слѣдећи проглас:

Народи босански! Чули сте изъ царева Фермана, да мой долазакъ у Босну не има друге намере, него да се бринемъ за мир и срећу житељства, те да извидимъ асу ли и кога побольшана овде потребна, па да ихъ однахъ и заведемъ. Станујомъ на граници царства показате у свако доба ода-ност и верност. У последњимъ црногорскомъ жетезу учинисте важнихъ услуга. Наш честити цар дознао е за то, па вамъ изјављуе свое задовољство. Од кад еретно зацарова нѣгъ величанство, увекъ мишљаше како да разне благостанъ царства и срећу своихъ поданика. Минуше стара времена — пробоше за навекъ! Ваља само отворити очи, па ћете видети ту неизмерну благодат и Богу за то захвалити. Честити цар хоће и жели да се срећни осећају нѣгови поданици, а особито ви кои жртвујомъ свое благо и свой живот посведочисте верност и ода-ност. Честити цар хоће да нѣгови поданици не подносе мука ни насиља, и да сви добу до овогъ права кой би претрпели какву неправду. Честити царъ жели, па е нарочито и заповедио, да су му сви по-

даници безъ разлике стана еднаки што се тиче права и суда, да им е обезбеденъ живот, иметакъ и част, да е свакомъ слободно радити земљу, занате и трговину. Да се оживотвори царева заповест, труди се влада безъ престанка да начини нове законе и уредбе, и да ихъ безъ оклевања прогласи и уведу сви званичници.

А овај путъ ето видите да ми е честити го-сподар поверио посланство, да се освѣдочимъ на кои су начини извршене нѣгове заповести, па да му јавимъ шта би се јошъ морало учинити за бољи на-предакъ житељства. Ја ћу се тога ради, будући су предъ царевиномъ закономъ еднаки сви и богати и убоги и велики и мали, не осврћући се на наклоност, пријатељство или које друго осећањ, беспристрасно трудити да сви добију заслужену награду, кои су верно испуњавали свое дужности, а оштро казне они, кои е не признаше или не учинише. Ја ћу за неко време остати овде, а за тимъ ћу походити и остале крајеве по области, а куда не могу самъ доћи, тамо ћу послати званичника изъ моегъ пративъ. Зато вамъ ваља знати, да е свакому слободно или овде или тамо изјавити мени или мојмъ званичнику па макар и усмено све тужбе и тегобе. А ви цареви чиновници и великаши земљ, и ви ете позва-вани да кажете шта мислите које би средства била најбоља да се потпомогне развитакъ и благостанъ земљ. Ви ћете изъ све снаге настајавати да се овај проглас разнесе по народу. О да би Богъ својомъ по-моћу и добримъ успѣхомъ благословно наше трудове! Ја живимъ у слаткој нади да ми при овомъ послу не ће изостати ваша помоћ.

ТУРСКА. Нота, коју е порта збогъ Пољка од-правила у Петроградъ гласи:

„Догађај, кој се збивао у Польској починио европску важност добивати. Они причинаше упеча-тљивъ на све владе европске и свака е изјавила свое мишљѣ сврху польскога питања. Има неколико владе, које се изразили у смислу европскогъ уго-вора одъ г. 1815., има други, кои се обратили својимъ нотама на Русију у интересу обдржавања ја-нога мира.

Поредъ ови различити мишљѣ сматра и висока порта за дужност суседној влади руској одкрити своје мишљѣ и наложити своје заступнику у Пе-трограду како се према польској ствари при рус-комъ двору понашају има.

Ваља е познато да висока порта ние подни-сала европски уговоръ одъ г. 1815., па зато нисмо у стању познати се на какве документе, нати смо обавезани мешати се у дела суседни државе. Ми само изъ тогъ узрока са великомъ бригомъ потримо на польске догађаје, што наши собствени интереси то одъ насъ најживљѣ захтевају.

Ми желимо и морамо желети, да поредакъ владе на све стране, и да се светски мир не поремети. Но сватко мора увидити, да польски догађај, ако овако дуже потрају могу имати опасни послѣдица на неке суседне државе, те с тога имъ и задамъ оз-биљну бригу.

Овај обзиръ, кој сачињава животно питањѣ наше, налаже намъ ту дужност, да и ми пристанемо уз оне европске силе, које се са нотама обратили у Петроградъ у интересу мира и поретка европскогъ.

Нужда наше желѣ и обзир, кои намъ озбиљну бригу налажу не могу бити предмети никакве сумњѣ. Османска држава, нѣкимъ географскимъ и политичкимъ положај, различитимъ народностима све су то необор-љиви докази тога, што рекосмо.

Што се пакъ самога начина и средства тиче, која ће кадра бити повратити миръ Польској, о томе се нисмо дужни подребније изразити. Ми смо уве-рени да ће висока мудростъ цара Александра наћи лако најбољѣ и премо постоећимъ околностима нај-удесније решѣњѣ питања польскогъ.

И по томе изложене су вамъ г. посланиче ми-сли високе порте, које се придржавати имате у раз-говору са кнезомъ Горчаковымъ. Ми би смо се врло радовали, кадъ би нѣкога преузвишеностъ достойно уважила искреностъ наши основа и побуђена, те да по томъ буде истини тумачъ наши осећања при цар-скомъ кабинету. Ову ће те изјаву прочитати г. кан-целару.

ГРЧКА. После врло дугогъ чекања адва 18. мая стиже телеграмъ изъ Копенхагена, у коме грчка де-путација јавља скупштини, да се дански принцъ Вил-хелмъ прима грчка круну подъ условомъ да заштитне силе осигурају новоизабраному краљу свака по 4000 фун. штерлинга годишњѣ одъ интереса грчкогъ займа и да на то грчка скупштина самизволи. Грчка на-родна скупштина закључила е, да она на то драго-вљиво пристое и поредъ тога означи ће и сама но-вине краљу цивилну листу.

„Таймс“ јавља одъ 25. мая: Јуче после подне подписано е баронъ Грос, посланикъ француски, баронъ Бруновъ посланикъ руски и Бил посланикъ дански про-токолъ у коме се приманѣ грчкогъ престала одъ стране данскогъ принца признае.

„Франс“ пише, да ће се новоизабрани краљ грчки бавити јошъ едну годину дана у Копенхагену, да започете науке доврши. На годину мая месеца ожениће се са трећомъ кћери енглеске краљице Викторне и онда текъ путуе у Грчку. Дотле ће вла-дати у Грчкој управљајући саветъ.

НАЈНОВИЕ ВЕСТИ.

Бечъ, 29. мая. „Ботшахтеръ“ доноси писмо изъ Петрограда, у коме стои, да е Ру-сија готова пристати на оне тачке, које е влада аустријска предложила, ако би на њи пристале и западне силе. Тако исто прима се и тај предлогъ, да се питањѣ польско на основу аустријскогъ предлога реши на европској кон-ференцији.

Аустријска влада ние јошъ послала своју ноту у Петроградъ. Незна се поуздано, да ли ће и шилати. 28. мая држана е министарска конференција, у којој е као што се мисли исто питањѣ претресано. Незна се шта е закључено.

„Лойду“ пишу, да е коначно закључено, да велики войвода Райнеръ у име Н. В. цара отвори сесију овогодишњѣгъ райкерата, томъ приликомъ прочитаће се и престолни говоръ.

Н. В. краљ пруски долази у суботу 31. мая у Карлове Варѣ. По налогу Н. Вел. цара одлази еданъ царски ађутантъ, кој ће тамо краља дочекати и поздравити.

СРБСКЕ ПЕСМЕ

од Александра Николића,
населмајстора и управитеља певачкогъ друштва у
Темнишвару.

Прва Књига са десетъ песама изићи ће до половине јуна месеца. Што ние раније изишла узрокъ е, ерѣ е у типиграји задоцнило. Ко жели предплатити, нека се кодъ свогъ скупитеља упише и новце 2 ф. а. в. положи, или може се и на самога сачињатеља у Темнишвару обратити.

71

Царски краљ. ауст.

КРЕДИТНИ ЛОЗОВИ.

Вуку се 1. јуља (19. јун.) 1863.

Сваки лоз мора врѣменомъ добити.

Добитци фор. 250,000, ф. 200,000,
ф. 150,000, фр. 40,000, фр. 30,000,
фр. 20,000, фр. 15,000, фр. 5,000,
фор. 4,000, фор. 3,000, фор. 2,500,
ф. 2,000, ф. 1,500, итд. итд.

Најмањи добитакъ 140 ф.

1 лозъ стои само фор. 3 } аустр.
3 лозова стоје „ „ 12 }
11 „ „ „ „ 30 } банкнота.

Наручбине уз додану суму нека се што пре и само управе шалю банкар-ской и трговачкој кући

Б. Штенфелз

72—1—6 У Франкфурту на Майни.

ОБЗНАНА.

Долу подписати има 1000 фата врбови и ја-бљови дрва на продају и даће са погодбом и на мањимъ квантум, коме би било одъ потребе може се и о квантуму и цени извести у Старомъ Вуко-вару кодъ подписатеља

70—2—4 Стефана Ковачевића.

Епископска печатња